

teemanumerot

jutut

tekijät

< Paluu Vision kotisivuille

Analyysi

Maailma ja minä

11.12.2013

Rajuilta työelämän muutoksilta ei pääse karkuun juuri millään alalla. Resepti epävarmuuteen voi olla varsin yksinkertainen. Juha Leppänen ja Outi Kuittinen hahmottelevat 2010-luvun osaamistarpeita.

“Kouluttaudu insinööriksi tulevaisuuden alalle!”

“Sosiaalityöntekijän ei tarvitse pelätä tulevaisuutta.”

“Robotit vievät siivoojien työpaikat.”

“Kuljetusta ja varastohommia ei voi ulkoistaa, mutta myyjistä voidaan luopua.”

“It-alalta katoaa kaksi miljoonaa työpaikkaa.”

Tulevaisuuden aloihin, ammatteihin ja osaamiseen otetaan kantaa lehtiotsikoissa, keskustelupalstoilla, opiskelupaikkojen markkinoinnissa ja tutkimuksissa. Tulevaisuudessa tarvittavan osaamisen ennakoiminen kiinnostaa niin ministeriöitä kuin yksilöitä.

Vaikeaa se on kaikille. On lähes mahdotonta tietää 20 vuotta etukäteen, miten teknologiset ja kulttuuriset kehityskulut vaikuttavat siihen, mitä kannattaisi opiskella ja mitä pitäisi osata.

Syvät ja laajat osaajat

Osaamisen tulevaisuudessa on näkyvissä kaksi rinnakkaista trendiä. Niin kutsuttu erikoistunut osaaminen korostuu maailmassa, jossa yksittäisten alojen kehitys on nopeaa ja kansainvälistä. Jos oma toimiala on kriittinen tai muutoksen ytimessä, työtä tuntuu riittävän. Tällainen ala on esimerkiksi genomitutkimus.

Samaan aikaan iso osa työstä on huomattavasti epävarmemmalla pohjalla. Spesifin koulutuksen ohella – tai jopa sijaan – pitäisikin tunnustaa kriittiset taidot ja soveltaa sitä osaamista, joka pohjautuu paitsi omaan ammattiin myös muihin elämän ja arjen kohtaamisiin.

2010-luvun aikana siirrytään yhä lähemmäs tilannetta, jossa ihmiset joutuvat tekemään itsensä tarpeelliseksi uudella tavalla. Tämä tarkoittaa esimerkiksi mikrotyötä eli pienten ja yksittäisten työsuoritteiden tekemistä. Vahvoilla ovat ne, jotka osaavat tunnistaa laajasti koko elämän aikana rakentuneen osaamisen ja taidot ja joilla on kykyä soveltaa ja yhdistää niitä eri ammateissa ja tehtävissä.

Näin esimerkiksi harrastuksissa kartoitettu osaaminen korostuu myös työelämässä. Kyky organisoida ja koota porukoita erilaisiin hankkeisiin ovat taitoja, joiden merkitys on kasvussa. Niitä on voinut harjoittaa esimerkiksi partiossa tai kaupunkitapahtumien järjestelyissä.

Rakennemuutos olikin kaiken muutos

Uuden vuosituhatvuoden ensimmäinen vuosikymmen kuviteltiin, että yhteiskuntamme, hyvinvointimme ja kilpailukyky tulevaisuus turvataan yksinkertaisen yhtälön avulla. Fokuksessa oli uusien innovaatioiden synnyttäminen, ja kriittinen tekijä tässä yhtälössä ja siten myös kansantaloudessa oli tuttu mutta hieman mystinen ominaisuus – luovuus.

Luovuus nostettiin keskeiseksi yhteiskunnalliseksi taidoksi ja ominaisuudeksi, millä oli useita

OUTI KUITTINEN & JUHA LEPPÄNEN

Outi Kuittinen ja Juha Leppänen ovat ajatushautomo Demos Helsingin tutkijoita. Outi vastaa Demoksen yhteiskehittämistoiminnasta ja Juha osaamisdemokratian avainalueesta. Juha on ollut vetämässä Piilotettu osaaminen - tutkimusta. Outi koordinoi Demos Helsingin osalta Helsingin yliopiston yrittäjyyttä kehittävää Tieteestä toimintaa - hanketta.

Luetuimmat

- 1 Ylpeys kävi digilankeemuksen edellä
- 2 Ihmisarvoa etsimässä
- 3 Rebound vie tehot tehokkuudesta

MIKÄ VIHREÄ TUUMA?

Vihreä Tuuma on ajatuksia herättävä ja moniääninen verkkolehti. Julkaisu pureutuu ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin teemoihin unohtamatta laajaa perspektiiviä.

TOIMITUS

Vastaava päätoimittaja:
Taru Anttonen
taru.anttonen@visili.fi

Julkaisija:
Ajatuspaja Visio

Yhteystiedot:
Vihreä Sivistysliitto ry
Fredrikinkatu 33 A
00120 Helsinki
044 727 3240
www.visili.fi

LAITOS

seurauksia. Syntyi innovaatiopuhe ja ajatus Suomesta innovaatioyhteiskuntana. Aivan uusista ammattikunnista ja aloista tehtiin kansantalouden pelastajia. Niiden oli tarkoitus silottaa tie uuden vuosituhannen maailmaan.

Vuonna 2013 olemme kuitenkin saaneet huomata, että monet näistä luovista ja tietointensiivisistä ammateista ovat nyt yhtä suuren muutoksen kourissa kuin perinteisten alojen työt.

Kuva: Aflcio, Flickr (cc)

Jo tänä päivänä osa toimittajista joutuu kilpailemaan taitavasti ohjelmoitujen robottien kanssa, jotka kirjoittavat esimerkiksi urheilu-uutisia huomattavasti ihmistä nopeammin. Kuluvana vuonna hoitajat ovat alkaneet kuunnella tekoälyjärjestelmän suosituksia syöpäpotilaiden hoidossa.

Rakennemuutos ei siis tarkoita pelkästään teollisten tai suorittavien töiden vähentymistä vaan myös monien asiantuntijätöiden muuttumista.

Utelias työntää nenänsä oikeaan paikkaan

Mikäli haluamme ymmärtää, mikä on 2010-luvun keskeistä osaamista, täytyy palveluiden ja tuotteiden arvo määrittää toisin. Toisinymmärrykseksi on tarjottu panostamista määrän sijasta laatuun. Tavaroiden sijasta kokemuksiin. Uusin avaus on panostaminen nopeita voittoja tuottavien sovellusten sijaan globaalien ja yhteiskunnallisten haasteiden ymmärtämiseen ja tämän ymmärryksen hyödyntämiseen eri aloilla.

Viime huhtikuussa me Demos Helsingissä julkaisimme yhdessä Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMO:n kanssa tutkimusraportin piilotetusta osaamisesta. Tutkimuksen yksi johtopäätöksistä on, että hukkaamme tällä hetkellä ison osan osaamisesta eli juuri siitä resurssista, johon suomalaisessa yhteiskunnassa on investoitu enemmän kuin mihinkään muuhun.

Osaaminen valuu hukkaan, koska olemme unohtaneet, että tulosten ja mielekkään tekemisen saavuttamiseksi tarvitaan myös motivaatiota. Osaaminen itsessään ei enää riitä, sillä moni mekaaninen työ muuttuu automaattiseksi. Yhdistämällä motivaatio osaamiseen ihmisillä on paremmat edellytykset kytkeä globaaleja muutoksia omaan työhönsä ja siten saada työllään aikaan arvoa muuttuvissa tilanteissa.

Kutsumme tätä uudenlaista taitovaatimusta uteliaisuudeksi.

Uteliaisuudessa itsessään ei ole mitään uutta tai ihmeellistä. Pikemminkin se on hyvin tuttua. Jokainen pienten lasten kanssa elänyt tietää vaiheen, jolloin joutuu vastaamaan toistuvasti kysymykseen ”miksi?”.

Samaan aikaan uteliaisuudessa kaikuu jotain negatiivista. Uteliaisuus ei sopinut entisajan yhteiskuntiin, joissa tieto oli suojeltua ja harvojen saatavilla. 2010-luvulle uteliaisuus kuitenkin istuu erittäin hyvin. Tietoa ja mahdollisuuksia sen yhdistämiseksi omaan toimintaan on valtavasti. Esimerkiksi avoin data on ilmiö, joka on avannut näitä mahdollisuuksia esimerkiksi

uudenlaisten sovellusten kautta. Monella perinteisellä alalla – kuten maanviljelyssä – ymmärrys siitä, miten esimerkiksi resurssien hintojen vaihtelu vaikuttaa, auttaa tekemään hyödyllisempää ja kannattavampaa työtä.

Uteliaisuus on ennen kaikkea halua mennä oman maailmankuvan ulkopuolelle, motivaatiota itsensä kehittämiseen ja pyrkimystä uusien ratkaisujen etsimiseen. Utelias pystyy yhdistämään oman alan niihin globaaleihin muutoksiin, jotka jatkuvat ja vahvistuvat 2010-luvulla.

Toimintaa!

Uteliaisuus tarvitsee parikseen kykyä toimia. Hauki on kala -faktojen sijaan tulee tietää, miten toimia yksilöllisesti ja kollektiivisesti muutoksen aikaansaamiseksi. Pikemminkin kuin varmaa tietoa toimintakyky on taitoa analysoida informaatiota päätöksenteon pohjaksi. Se on ymmärrystä prosesseista, joihin on päästävä mukaan, ja tapa lähteä nopeasti liikkeelle ja kokeilla uusia suuntia. Se on kykyä arvioida vaihtoehtoja, asettaa tavoitteita ja saada toisia mukaan.

Toimintakykyinen haluaa käyttää osaamistaan muutoksen aikaansaamiseen.

Viime vuosina muun muassa monissa korkeakouluissa on innostuttu yrittäjyyskasvatuksesta. Tätä on kauhisteltu ja maalailtu projektiksi, jossa kaikista tehdään itseään myyviä yksityisyrittäjiä ja joka säilyttää työn riskin kokonaan yksilöille.

On syytä huomata, että yrittäjyysajattelussa on paljolti kyse juuri toimintakyvyn kehittämisestä. Oman, Helsingin yliopiston opiskelijoiden kanssa syntyneen kokemuksemme perusteella yrittäjämäiset kokeilut antavat opiskelijoille voimakkaita oivalluksia omasta osaamisesta ja sen hyödyntämisen mahdollisuuksista maailmassa ja maailman hyväksi. Se on kasvattanut heidän uskoaan omaan pätevyteensä suoriutua vaadituista tehtävistä.

Tämä uskomus on oppimisen kannalta lahjakkuuttakin tärkeämpää. Kyvyn toimia ei tarvitse olla synnynnäistä tarmoa vaan sitä voi opetella, erityisesti yhdessä toisten kanssa. Oppilaitosten yrittäjähenkisten projektien lisäksi tämä kyky kehittyy esimerkiksi kansalaisjärjestötoiminnassa.

Tulevaisuuden valttikortit

Vuosituhanneen alkupuolella yhteiskuntia ja osaamista alettiin rakentaa luovuuden kortin varaan. Nyt tiedämme, ettei tämä riittänyt.

2010-luvulla yhä useampi ammatti, työtehtävä, ala ja yritys on globaalien muutosten keskellä. Riippumatta siitä, teetkö työtäsi IT-insinöörinä, asiantuntijana, maanviljelijänä, tehdasasentajana tai lähihoitajana, joudut kohtaamaan luonnonresurssien niukkuuden, logistiikkaketjujen muutosten ja väestörakenteen ikääntymisen kaltaisia yhteiskunnallisia ja globaaleja muutoksia, jotka vaikuttavat rajusti työhön ja työelämään.

Kuva: Allspice1, Flickr (cc)

Uteliaisuus voisi olla yksi taito, jota ei ole työelämässä aiemmin arvostettu, mutta joka nousee uudeksi valttikortiksi. Sekään ei yksin ratkaise yhteiskuntamme haasteita, mutta uteliaisuuteen ainakin liittyy sisäänrakennettu pyrkimys keksiä ja löytää jälleen toisia lähestymistapoja. Toimintakyky kääntää uudet lähestymistavat askeleiksi kohti ratkaisua.

Samaan aikaan iso osa ammasteista tulee säilymään pääpiirteissään nykyisellään. Myöskään muutosten nopeutta ei pidä yliarvioida. Silti 2010-luvulla osaamisen muutokset tulevat nostamaan päätään ja yhä useammalla alalla aletaan hahmottaa, miltä näiden muutosten jälkeinen yhteiskunta voisi näyttää.

Lopuksi haluamme muistuttaa, ettei kaikkea nyt ja tulevaisuudessa vaadittua osaamista pidä ajatella

yksilön ominaisuuksina. Uteliaiden, toimintatarmoisten genomitukijasperäisten sijaan

tarvitsemme osaavia ryhmiä. Niissä yksi voi olla pätevä tutkimaan ongelmaa perin pohjaisesti, kun taas toinen huippu saa joukot liikkeelle. Näin kenties syntyy niitä käyttäjäyhteisöjä, jotka levittävät innovaatiot yritysten seinien ja kehitysryhmien kokousten ulkopuolelle uuden vuosikymmenen menestyksiksi.

Linkkejä

<http://www.forbes.com/sites/bruceupbin/2013/02/08/ibms-watson-gets-its-first-piece-of-business-in-healthcare/>

<http://www.demoshelsinki.fi/julkaisut/piilotettu-osaaminen/>

<http://www.demoshelsinki.fi/projektit/yliopistolainen-yrittajyys/>

Tykkää

1

8+1

0

Tweet

2

Avainsanat

2010-luku osaaminen työelämän muutos uteliaisuus luovuus työpaikat

VISIO - opintokeskus | sivistysliitto | ajatuspaja

Vihreä Sivistysliitto ry
Fredrikinkatu 33 A (käynti 33B), 00120 Helsinki
Puh. 044 727 3240
visio@visili.fi

Vihreä Sivistysliitto ry
Opintokeskus
Ajatuspaja
Verkkolehti Vihreä Tuuma
Logot

Visio-tuen hakulomake
Visio-kerhotuen hakulomake
Koulutukset
Julkaisut
Kulttuuritoiminta